

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu Kararı

Tarih: 17 / 03 / 2005

Karar No: 12

Dilekçe No	Dilekçe Sahibinin Adı, Soyadı ve Adresi	Dilekçe Konusu
7329	Gökhan GÜNAYDIN Karanfil SOK.28/12 Kızılay- ANKARA	Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar kapsamındaki ürünlerin; insan sağlığına ve çevreye zarar verdiği, ekolojik sistemi ve biyolojik çeşitliliği tehdit ettiği, açlığa çare olmadığı gibi abartıldığı ölçüde verimlilik sağlamadığı ve bu ürünlerin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi çalışmalarının, sınırlı sayıda çokuluslu şirketin dünya tarımını tekellerine alma çabalarından ibaret olduğu iddialarını içeriyor.

Komisyonumuz, Şanlıurfa Milletvekili Yahya AKMAN'ın Başkanlığında gündeminde bulunan; Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar kapsamındaki ürünlerin insan sağlığına, çevreye, ekolojik sisteme ve biyolojik çeşitliliğe zararlarına ilişkin 100 bin imzalı dilekçeyi görüşmek üzere Sivil Toplum Örgütlerinin ve Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının (*Tüketici Hakları Derneği, Ziraat Mühendisleri Odası, Türkiye Ziraat Odaları Birliği*) Özel Sektör Temsilcilerinin (*Tohumculuk Endüstrisi Derneği, Türkiye Yem Sanayicileri Birliği*) Akademisyenlerin (*Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Sabancı Üniversitesi*) ve Bakanlık Temsilcilerinin (*Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Devlet Bakanlığı*) katılımlarıyla 17.03.2005 tarihinde 6 ncı toplantısını yapmıştır.

I- KOMİSYONDA İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER

Komisyon Başkanının “Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar” ın zararlarına ilişkin iddiaları ve bu iddialara ilişkin karşıt görüşleri dile getirdiği “GDO ların İnsan sağlığına, çevreye, ekolojik sisteme ve biyolojik çeşitliliğe zarar verdiği, açlığa çare olmadığı gibi verimliliği de artırmadığı, bu yöndeki çalışmaların çokuluslu birkaç şirketin tarımsal üretim üzerinde tekel oluşturma ve dünya tarımsal üretimini kontrol altına alma çabalarından ibaret olduğu tezlerine karşın,

GDO lara ilişkin gelişmelerin, insanların besin yoluyla aşılmasından, zararlı böceklerle etkin mücadeleye, 15-20 yıl gibi uzun sürelerde oluşturulabilecek bitki çeşitlerinin kısa sürelerde yetiştirilebilmesinden, kimyasal ilaç kullanımının azaltılması ve verim artışı sağlanmak suretiyle yetersiz beslenmeye çözüm bulunabilmesine kadar olumlu beklentileri ortaya koyduğu gözlenmektedir.” şeklindeki açıklamaları sonrasında akademisyenlere söz verilmiş ve slayt gösterimli sunumlardan sonra sivil toplum örgütleri, basın mensupları, özel sektör temsilcileri ve Bakanlıkları temsilen katılan bürokratların iştirakleriyle devam eden toplantı açıklamalar, Komisyonun tespit ve değerlendirmesi ve karar kısmıyla sonuçlanmıştır.

AKADEMİSYENLER

Ankara Üniversitesinden toplantıya iştirak eden öğretim üyesince dile getirilen görüşler kapsamında:Bir türe başka türden gen aktarılarak doğal yapının değiştirilmesiyle yeni genetik özellikler kazandırılmasını sağlayan modern biyoteknoloji tekniklerine “gen teknolojisi”, gen teknolojisi kullanılarak doğal olarak elde edilmesi mümkün olmayan yeni özellikler kazandırılmış organizmalara da "*Genetik Yapıları Değiştirilmiş Organizma (GDO)*" adı verildiği, yüz yıldır doğal olarak melezleme yöntemiyle bitkiden bitkiye gen aktarımının gerçekleştiği ve bunun doğal olarak gerçekleşiyor olmasına bağlı olarak sorun teşkil etmediği,

Bugün ki sıkıntının farklı cinslerden, canlı organizmalardan, bitkiye gen aktarımından kaynaklandığı ve asıl sorunun da bu olduğu,

GDO konusunun bilimsel olmayan yöntemlerle ele alındığı,

GDO’ lu ürünlere karşı olmanın biyoteknolojiye karşı olmak şeklinde değerlendirilmek suretiyle taraf oluşturulmaya çalışıldığı belirtilerek, konuyla ilgili dünyanın en ileri tekniği olan “Partülü bombardıman sistemi” nin Türkiye’ye ilk kez getirilmesini sağlayan kişilerin bunu hak etmediği vurgulanmış, bir çok Avrupa ve Amerika ülkesinde kendilerince geliştirilen sistemin örnek verilerek kullanıldığı

Belirtilmiştir.

Olumlu Beklentiler : Bitkilere canlı organizmalardan genler aktarılacak suretiyle oluşturulacak olan GDO lu ürünlerle ot öldürücülere, hastalıklara ve zararlılara karşı önlem alınabileceği,

Kalite özelliklerinin değiştirilmesi, verimliliğin artırılması, toprak ve suyun korunması, kirli toprakların temizlenmesi, uzun raf ömrü sağlanması, dölleme sistemlerinin kontrolü ve yenilebilir aşı üretimi gibi daha bir çok faydalı gelişmenin sağlanmasının mümkün olabileceği,

Yaklaşık 36 bitkiye bu yeni teknoloji ile farklı cinslerden gen aktarıldığı; ancak, dünyada ekimi yapılan ve ticarî olarak önem taşıyan sadece 4 bitki (soya, mısır, pamuk, kolsa) bulunduğu,

Bitkilerin azlığının yanılmaması gerektiği, sadece soyanın 900 ürününün raflarda yer aldığı, beslenmede çok önemli yeri olan bu bitkilerin günümüzde 81 milyar hektar gibi çok büyük alanda ekimi yapılır hale geldiği ve 2004 yılındaki değeri 4.7 milyar doları bulan bu ürünlere ilişkin pazar payının 2005 te 5 milyar dolara ulaşmasının beklendiği,

Günümüzde bu ürünlere aktarılan ve ekonomik olarak değer ifade eden 2 özellik olduğu; birincisinin ot öldürücülere, diğerinin ise zararlılara dayanıklılık geni olarak bilindiği, koçan kurdu denilen ya da pamukta koza kurdu olarak bilinen ve çok büyük zararlara neden olan kurtlara karşı dayanıklılığı sağlayan genlerin aktarıldığı

Belirtilmiştir.

Tartışılan sakıncalar

Aktarılan genlerin bitkiye rasgele gönderildiği, nereye gittiği bilinemediğinden yaşam zincirinde telafisi imkansız zararların ortaya çıkma riski bulunduğu,

Bu rasgele aktarılma sırasında, tek bir genin değil, birden fazla gen zincirinin aktarıldığı; bir böceğe dayanıklılık geninin bitkiye aktarılması sırasında bu genle birlikte "Expression cassette" denilen agronomik geni, sistem gereği aktarılması gereken bir antibiyotiğe dayanıklılık geni, ticarî firmaların bu tohumluğu her yıl satmalarına olanak sağlayan "terminatör gen" i gibi.

Her genin bilimsel olarak çalışabilmesi için başında ve sonunda birer gen daha bulunduğu, başlatıcı ve sonlandırıcı genler denilen promotor ve sonlandırma genlerine bağlı olarak, tek genin toplamda, ancak 9 genin aktarılmasıyla gerçekleşebildiği, kısacası bir gen aktarılacaksa asgarî üç genin de bunun yanında aktarılması gerektiği,

Markör genlerdeki antibiyotiklere dayanıklılık genlerinin toprak bakterilerine geçmesi ya da terminatör teknolojisi gereği toprağa verilen yüksek dozdaki antibiyotiklerin baskısı nedeniyle dayanıklı yeni bakteri tiplerinin oluşma olasılığının her zaman olduğu, virüslere dayanıklı olarak geliştirilen transgenik bitkilerin, virüslerin daha virulent tiplerinin ortaya çıkmasına neden olabileceğinin Michigan Üniversitesi'nde deneysel olarak kanıtlandığı, virüs genlerinin, diğer virüs ve retrovirüslerin genleri ile karışabildiği, bunun sonucunda da patojeniteleri artmış yeni virüsler oluşabileceği, bu gen karışımının 8 hafta gibi kısa bir sürede gerçekleşebileceğinin deneysel olarak kanıtlandığı

Belirtilmiştir.

İnsan sağlığı; Çoğunlukla toksit madde üreterek çalışan bu genleri taşıyan bitkilerle beslenen kişilerde toksit birikmesi olduğu, en büyük sorunun antibiyotiğe dayanıklılık geninden kaynaklandığı, bu genin besinler yoluyla alınmasıyla oluşacak antibiyotik bağımlılığının ilerde en basit hastalıkların dahi antibiyotikle tedavisini imkansız kılacağı, toksit üreterek çalışan böceğe dayanıklılık geninin, bitkinin böcekleri öldürmek için kendi kimyasal maddesini üretmesi yani kendi zehrini imal etmesi sonucunu doğurduğu ve bu zararlı maddeyi sürekli taşıdığı,

ABD de 76 milyon gıda zehirlenmesi vakiasının tespit olunduğu ve bu vakılardan ortalama 5000 inin ölümle sonuçlandığı, bu ölümlerden 12 00 üne sebep olan bakteriler tespit olunmakla birlikte geriye kalanlara sebep olan bakterilerin tespit edilemediği

Belirtilmiştir.

Çevresel Faktörler-Biyolojik Çeşitlilik ; Sadece koçan kurdunu öldürdüğü iddia olunan böceğe dayanıklılık geninin mısırla beslenen *kral kelebekleri* ve ladybax denilen hanımböcekleri gibi yararlı böcekleri de öldürdüğü, hatta bu böcekleri yiyen kuşların dahi öldüğünün bilimsel araştırmalarla kanıtlandığı, özellikle transgenik buğdayların yetiştirilmeye başlanması halinde, antibiyotiğe bulaştırılarak üreticinin imkânına sunulacak olan bu ürünler yüzünden bütün toprakların antibiyotiklerle kaplandığı bir ortamın doğacağı, yeni patojen ve zararlı tiplerin oluşması sonucunda Avrupa'daki bitki çeşitliliğinin tamamına yakın bir miktarına tek başına sahip olan (Avrupa'da 12 000 bitki türü vardır, Türkiye'de ki sayı 9 000'dir .) ülkemizin bu zenginliğini geriye dönüşü olmayan bir süreçle yitirmesinin söz konusu olabileceği vurgulanmıştır.

Sosyoekonomik Etkenler ; GDO' larla oluşacak olan tek tip tohum, tek tip tarım uygulamalarının ülkeyi alternatifsiz tarıma mahkum ettiği, ekonomik bağımlılıkla sonuçlanacak olan bu sürecin çiftçiler için felaketin başlangıcı olacağı, canlı olarak 1,5-2 mil mesafeye kadar gidebilen bu ürünlere ait çiçek tozlarının, doğal olanla GDO' lu olanın birbirine karışmasına sebep olacağı,

Amerika' nın ve Dünyanın göz bebeği olan ve çok ciddi şekilde korunan Terraprima adındaki organik mısır çeşidinde transgenik bitkilerden gen bulaştığının tespit olduğu ve 87 000 000 dolarlık ürünün tarlada imha edildiği, dolayısıyla bu ürünlerin yetiştirilmesine karar verilmesinin, bu tip durumların en baştan kabulü anlamına geleceği

Belirtilmiştir.

Sabancı Üniversitesinden toplantıya iştirak eden öğretim üyesince dile getirilen görüşler kapsamında: Dilekçede belirtilen iddiaların bir kısmına bilimsel olarak katılmanın mümkün olmadığı, bazı kaygıların ise paylaşıldığı belirtilerek; meselenin ülkemizin coğrafi konumu, iklimi dikkate alınarak bilimsel verilerle ele alınması gerektiği, "*pulluğu kalem olanlarca*" masa başında çözümünün mümkün olmadığı, "*Genetik delikanlıyı bozar mı*" "*Genetik özürlü mısırlar geldi*" gibi söylemlerle, sivil toplum örgütlenmeleri kapsamında profesyonel aktivistlerce yürütülen kampanyaların olayı farklı mecralara sürükleyerek gerçeği gölgelediği,

Biyoteknolojinin yeni bir gelişme olmadığı, binlerce yıldır insanlarca kullanılan gelen bir yöntem olarak ; canlı organizmaların kullanılması, yeni ürünlerin elde edilmesi kapsamında, süte bakteri eklenmek suretiyle yoğurdun elde edilmesi, üzüm suyuna maya atılarak şarap elde edilmesi gibi gelişmelerin süregeldiği, bugün için söz konusu işlemlerin modern laboratuarda hassas yöntemlerle gerçekleşmek suretiyle yeni çeşitlere ulaşılmaya çalışıldığı,

1700'lerde Avrupa'da ilk çiçek hastalığı aşısı geliştirildiği zaman, insanların şiddetle çiçek aşısına karşı çıktığı, bu karşı çıkışın, bir iki seneye sınırlı kalmayıp yüz sene sürdüğü ve bu tepkinin bugün balığa dönüştürülmüş çileklere benzer görsel çalışmalarla abartılı şekillerle karikatürize edildiği, insanların yeni teknolojilere karşı çıkışının ve ilkin tedirgin yaklaşımının yeni bir olgu olmadığı, biyoteknolojinin de bunların en önemlilerinden biri olduğu

Belirtilmiştir.

Olumlu Beklentiler : Bu gün itibariyle ekilen ürünün ancak %14-15 inden verim alınabildiği, kalan kısmın iklim şartları ve zararlılarla mücadeleye gittiği, dolayısıyla %80 lik bir zayıflığın söz konusu olduğu, yılın belirli aylarından sonra ekilebilir alanların sınırlılığı ve dünyanın da bu noktadaki dezavantajları dikkate alındığında çözüm arayışlarının bir zorunluluk olarak ortaya çıktığı,

1978 lerde Maltus tarafından ortaya atılan; nüfus artış hızının gıda kaynaklarının artış hızından fazla olduğu, dolayısıyla insanlığın açlık sorunuyla karşı karşıya geleceği tezi, “Yeşil Devrim” süreciyle gerçekleşen hastalık ve zararlılara dayanıklı, yüksek verimli çeşitlerin geliştirilmesi, kimyasal gübre ve tarımsal mücadele ilacı kullanımının artırılması, mekanizasyon ve sulama tekniklerine bağlı olarak önemli verim artışları sağlanması gelişmeleriyle önemli ölçüde zayıflatılmış olmakla birlikte, yaşanan bu(yeşil devrim) sürecin Malthusun açlık sorununa ilişkin öngörüsünü tamamen yok edemediği

Belirtilmiştir.

Tartışılan Sakıncalar

Klasik ıslah yöntemleriyle pirinç çeşidinin nasıl geliştirildiğini gösteren grafiklerin bir metro inşaatını andıran karmaşık bir görünümü olduğu, önemli ölçüde belirsiz mutasyonların söz konusu olduğu ve gerçekten de genin nereye gittiğinin bilinemediği, bu durumların klasik yöntemlerle gerçekleşenler için de söz konusu olduğu,

Asıl endişe konusunun sürekli Bt aktarılmış mısır ile beslenen tırtılların belirli bir süre içerisinde dayanıklılık mekanizması geliştirmesinin kaçınılmaz olacağı, dolayısıyla GDO larla amaçlanan zararlılarla mücadele hedefine ulaşılamayacağı, bu endişe doğrultusunda tırtılların dayanıklılık geliştirmelerini geciktiren tedbirler alınmaya çalışıldığı; ancak, bunun yine de güncel ve geçerli bir sorun olarak çözüm beklediğinin kabul edilebileceği

Belirtilmiştir.

İnsan Sağlığı ; Transgenik bitkilerin insan sağlığı ve çevre üzerinde olası olumsuz etkileri kapsamındaki tartışmaların umumiyetle bilimsellikten uzak, duygusal, kişisel ve ekonomik tercihlere bağlı olarak gerçekleştiği, Moleküler ıslahın gözü kapalı gerçekleşmediği; bakteriden izole edilen genlerin son derece modern laboratuvarlarda bitkilere aktarıldığı ve deneysel çalışmaların 3-4 yıl gibi uzun süreleri kapsayan hassas ölçümlerle yürütüldüğü, OECD BioTrack On-line verilerine göre 2000 yılı itibariyle transgenik ürünlere ait 15 000 üzerinde tarla denemesi yapılan 100'e yakını

için ticari üretim izni alınmış olan transgenik ürün çeşidi içinden ancak birkaç tanesinin pazara sürüldüğü,

İlk transgenik ürünlerin A.B.D.'de yetiştirilmeye başlandığı ve en geniş ekim alanlarının bu ülkede bulunduğu, bu ürünlerin tamamının, Amerikan Gıda ve İlaç İdaresi (FDA), Amerikan Tarım Bakanlığı (USDA/APHIS) ve Çevre Koruma Dairesi (EPA) tarafından çok kapsamlı bilimsel incelemeler yapıldıktan sonra ticari olarak üretildiği ve yine bu ülkede insan gıdası ve/veya hayvan yemi olarak tüketildiği,

Endişelerin başında gelen “antibiyotik işaret genleri” ne ilişkin olarak Avrupa Konseyi'nin 1999 yılında uzman bilim adamlarından oluşan bir panele hazırlanmış olduğu raporda, bu endişenin bilimsel nedenlerle açıklanamayacağı vurgusunun yer almakla birlikte, bundan sonra geliştirilecek transgenik bitkilerde antibiyotik işaret genlerinin kullanılmamasının tavsiye edildiği,

Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA) GDO Panelinin 2 Nisan 2004 tarihinde yayımlanmış olduğu Bilim Paneli Görüş Dökümanı'nda ise antibiyotik işaret genlerinin 3 grupta toplandığı ve halen üretilip tüketilmesine izin verilen GDO'lu ürünlerde bulunan *npt II* işaret geninin insan ve çevre sağlığı açısından her hangi bir sorun oluşturmayacağı, klinik tedavide kullanılan diğer antibiyotik işaret genlerinin ise araştırmalarda kullanılmaması gerektiğinin bildirildiği (EFSA, 2004),

Yeşil devrim süreciyle başlayan kimyasal ilaç kullanımının yaşanan kanser vakıalarında önemli etkisi olduğu

Belirtilmiştir.

Çevresel Faktörler-Biyolojik Çeşitlilik ; Bt aktarılmış mısır bitkilerini yiyen tırtılların yanında diğer hedef olmayan canlıların, örneğin Kral kelebeğinin de olumsuz etkilenebileceği endişesi (Losey, 1999) yoğun olarak işlenmişse de; Bt mısır polenlerinin Kral kelebeği ve diğer hedef dışı organizmalar üzerindeki olumsuz etkilerini tarla koşullarında incelemek üzere yapılan kapsamlı araştırmaların bu riskin çok düşük bir düzeyde olduğunu ve Kral kelebeklerinin yaşam döngüsünü olumsuz etkilemediğini gösterdiği (Oberhauser ve ark., 2001; Pleasants ve ark., 2001; Sears ve ark., 2001; Zangerl ve ark., 2001)

Ülke olarak biyoçeşitliliğimizin haklı bir gurur kaynağı olduğu; ancak, bu konuda yalnız olmadığımız, biyoçeşitlilik bakımından Dünyanın en zengin ülkesi olan Brezilyanın halihazırda Dünyanın genetik merkezi olduğu, alınan yasal önlemlerle Brezilyanın, bugün her iki avantajda ülkesinde barındıran önemli bir merkez haline geldiği ve genetiği değiştirilmiş ürünlerin bu ülkede yetiştirilebildiği

Belirtilmiştir.

Sosyoekonomik Etkiler ; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütünün 2004 yılında hazırladığı raporda 2050 yılında Dünya nüfusunun 9 milyara ulaşacağı, dolayısıyla önemli ölçüde üretim artışına ihtiyaç olduğunun vurgulandığı,

Halen mevcut tarım alanları üzerinde ve kullanılan mevcut tarımsal tekniklerle önümüzdeki 20 yıl içerisinde artacak dünya nüfusuna yetecek gıda maddeleri üretiminin mümkün görülmediği, bu itibarla tahıllarda birim alana verimin % 80 oranında artırılması gerektiği, bunun için de modern biyoteknolojik yöntemlerin önemli avantajlar sunduğu, modern biyoteknolojik yöntemler arasında genetik mühendisliğinin *en fazla umut bağlanan ve aynı ölçüde de tartışılan yöntem* olduğu, bu tekniğin diğer moleküler ıslah yöntemleriyle birlikte kullanıldığında genetik mühendisliği tekniklerinin hastalık ve zararlılara ile kuraklık ve tuzluluk gibi çevre koşullarına dayanıklı, bitki besin maddeleri içeriği iyileştirilmiş yüksek kaliteli ve verimli yeni çeşitlerin geliştirilmesi için bitki ıslahçılarında büyük kolaylıklar sağlayacağı,

Halen ticari olarak üretimi yapılmakta olan transgenik ürünlere aktarılmış özellikler incelendiğinde, bunların daha çok girdiye yönelik, yani doğrudan çiftçiyi ilgilendiren herbisitlere dayanıklılık, böceklere dayanıklılık, virüslere dayanıklılık gibi özellikler olduğunun görüleceği, en yaygın olarak aktarılan özelliğin herbisitlere dayanıklılık olduğu ve bunun çiftçilerin üretim maliyetlerini önemli ölçüde azalttığı,

Yine Lepidopter'lere dayanıklılık sağlayan *Bacillus thuringiensis* endotoksin geni (Bt) nin, özellikle mısır ve pamuk yetiştiriciliğinde zararlı olan tırtıllara karşı etkili olduğu, dolayısı ile tarımsal mücadele ilaçları kullanımını azaltarak hem üretim maliyetini düşürdüğü hem de kimyasal ilaçların çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırdığı

Belirtilmiştir.

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ–KAMU KURUMU NİTELİĞİNDEKİ MESLEK KURULUŞLARI ve BASIN

GDO lara ilişkin açıklamaların önemli ölçüde risk unsurunu ortaya koyduğu ve yakın gelecekte ortaya çıkabilecek endişelerin yapılan açıklamalarla giderilemediği, bu konuda kamuoyunun da yeterince bilgilendirilmediği, konunun büyük ölçüde hormonlarla karıştırıldığı ve tüketicilerin hala ciddi açıklamalara ihtiyacı olduğu,

GDO meselesinin çokuluslu birkaç şirketin kışkırtıcılığında bilimsellik kisvesi altında gerçekleşen sunumlarla idare edilmeye çalışıldığı, dolayısıyla eleştirisel anlamdaki profesyonellik vurgusunu firma temsilcisi bilim adamlarının daha çok hak ettiği,

Tarımsal olarak kendisine yeten ve bunu da son ithalat rakamlarındaki ciddi azalmalarla ortaya koyan ülkemizin, büyük çıkar gruplarının küçük hesaplarına kurban edilmeye ve tarımsal olarak bağımlı kılınmaya çalışıldığı,

Geniş ölçüde sulanma imkanı bulunmayan alanların sulama imkanına kavuşturulmasıyla sorunun önemli ölçüde çözüleceği ve GDO teknolojisini üreten ve bu teknolojinin mülkiyetine sahip olan bir ülke konumunu yakalayana kadar bu konunun sıkı kayıtlara bağlanması gerektiği,

Avrupa Birliğine uyum çalışmaları çerçevesinde ele alınması zorunlu hale gelecek olan bu konuya ilişkin mevzuat çalışmalarının birlik mevzuatına uygun hazırlanması gereğinin önemli olduğu, mevzuatta gerçekleşebilecek muhtemel boşlukların Avrupa ülkeleriyle olan ticaretimizi ciddi ölçüde olumsuz etkileyeceği sorununun göz ardı edilmemesi gerektiği, kışın domates yeme isteğinin mevsiminde yenilebilecek olanla aynı tadda ürünlerle karşılanmasına imkan bulunmadığı; ancak, bu risklerin söz konusu teknolojiyle birlikte değerlendirilerek faydalarının ve muhtemel zararlarının iyi analiz edilmesi gerektiği,

1966 da Ziraat Fakültelerinin üniversite sıralamalarında ilk üçte yer alırken günümüzde son sıralarda bulunduğu, bunun tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş tercihinin zorunlu sonucu olduğu, zirai ilaç kullanımının korkunç bir bilinçsizlikle gerçekleştiği ve bu konuda çok ciddi denetim zafiyetlerinin yaşandığı, alternatif olarak ortaya konulan organik tarımın kısa vadede, sıkı prosedür ve pahalılığı sebebiyle çözüm olmaktan uzak kaldığı ve artan kanser vakıalarının yapılan bilinçsiz tarımla ilişkisi olduğu yönünde ciddi şüphelerin bulunduğu

Belirtilmiştir.

ÖZEL SEKTÖR TEMSİLCİLERİ

Günlük hayatta kullanılan teknolojik ürünlerin her birinin önemli ölçüde risk içerdiği ve bindiğimiz arabadan yediklerimize, içtiklerimize kadar bu riskin var olduğu, sırf bu yüzden söz konusu ürünlerden hayatın akışı içerisinde vazgeçilmesinin doğal olarak mümkün olmadığı, dolayısıyla GDO konusunun da getirileri ve götürüleriyle birlikte ülke gerçekleri dikkate alınarak tartışılması gerektiği,

Tarım Bakanlığının bilgisinde mısırla ilgili olarak araştırma enstitüsünde yapılan denemelerde beş yıllık araştırma sonuçlarından yüzde 45 verim artışı elde edildiği, yine Adana'da yapılan denemelerde üç yıllık çalışmamızın sonucunda transgenik mısırdaki klasik mısıra nazaran on altı kat daha az mikotoksin bulaştığının tespit edildiği, bunların Türkiye'nin rakamları olduğu, bu teknolojiyle Adana'da 600 000 ton ilave üretim yapabilme şansı olduğu, yine bu teknolojiyle Adana çiftçisinin yıllık 8 000 000 dolar İsecticide parasını cebinde tutabileceği, yine bu teknolojiyle Adana çiftçisinin veya Çukurova'da mısır üreten çiftçinin üretimini yüzde 50 artırma imkanının olduğu,

Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar, Kimyasal ilaçlar ve Hormonlar konusunun önemli ölçüde birbirlerine karıştırıldığı, bu konularla ilgili olarak medyaya açıklamada bulunanların sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerektiği, yakın zamanda tavuklarla ilgili yapılan haksız beyanatlardan sektörü çok zor durumda bıraktığı ve hatta bitme noktasına getirdiği,

Her ülkenin kendi kendine yeter olma idealini taşıdığı; ancak, pratikte bunun mümkün olmamasına bağlı olarak ithalat zorunluluğunun ortaya çıktığı ve Avrupa ülkelerinin de büyük oranlarda ithalatla ihtiyaçlarını karşılama yoluna gittiği,

Biyoteknoloji konusunun dünyada nükleer enerjiden daha önemli noktaya geldiği, ABD ve İsrail'in bu noktada önemli açılımlar yaptığı ve yapmaya devam ettiği, konuyla ilgili çeşitli üniversitelerin şahsi olarak yaptığı araştırmaların ötesinde devletin özel bir kurum kurarak merkezi bir örgütlenmenin zorunlu hale geldiği, ferdî çalışmalarından ziyade örgütlü yapılanmalarla konunun araştırılması gerektiği ve bu hususta acele edilmesinin, atom bombasına benzer yaklaşımların – Belirli ülkeler dışında bu teknolojiyi elde etmeye çalışan ülkelerin savaş dahil (Irak-İran) ciddi baskılarla karşılaşması- doğması ihtimali çerçevesinde önemli olduğu, meselenin karşı olmak taraf olmak kısılcısından kurtarılarak bilimsel yaklaşımlar çerçevesinde vakit kaybetmeden ciddiyetle ele alınması gerektiği

Bildirilmiştir.

II- HÜKÜMET TEMSİLCİLERİNİN AÇIKLAMALARI

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı: Bakanlık olarak bugüne kadarki çalışmalarının, işin tarafı olarak değil, toplumsal yararı en üst düzeyde sağlayacak bir konsensüs oluşturma ve ona dayalı yasal bir zemin hazırlama çerçevesinde geliştiği, bu temel

amaç çerçevesinde cartagena biyogüvenlik protokolünün kabulünden sonra bakanlık bünyesinde yasal çalışmalara yönelik faaliyetlere başlanıldığı,

Toplumun bütün kesimlerinden katılımı sağlamak üzere yürütülen çalışmalara 80 değişik katılımcının iştirak ettiği, 4 genel toplantı düzenlendiği, daha sonra daha etkin bir çalışma ortamı sağlanmak üzere bu grubun 20'ye düşürüldüğü, 35 toplantıyla halihazırdaki yasal taslağın oluşturulduğu, en nihai şekliyle 12 Martta sayın Bakanın da katılımıyla 31 kurumdan 68 temsilcinin katıldığı toplantıda bu taslak metnin toplumun istişaresine sunulduğu, sonuçta bütün katılımcıların üzerinde konsensüs oluşturduğu 16 maddenin ortaya konulduğu, taslağa yönelik gelen eleştiri ve katkılar çerçevesinde taslağın yeniden şekillendirilmesi çalışmalarının bu toplantıdan sonra başlatıldığı,

Yasal boşluk sorununun en önemli problem olarak görülmesi kapsamında, keyfi uygulamaların önüne geçecek ve ilerde daha büyük sorunların doğmasına sebep olmayacak bir yasal düzenleme yapılması hususunun en önemli öncelikleri olarak ortaya çıktığı ve Bakanlık olarak bu doğrultuda önemli gayretlerin sarf edildiği,

Küresel boyutta tartışılan bu konunun ulusal mevzuatla da bir çırpıda çözüme kavuşturulabilmesinin çok kolay görünmediği, sınırlardan bu ürünlerin geçişinin nasıl önleneceği hususunun hala kafalarda netleşemediği, dolayısıyla bu konudaki yasal çalışmaların toplumun olabildiğince geniş kesimlerinin katılımıyla gerçekleştirilmesi yönünde önemli çabalarının olduğu

Belirtilmiştir.

Sağlık Bakanlığı: Sağlık Bakanlığının, Tarım Bakanlığının, genetiği değiştirilmiş organizmalar ve biyogüvenlik toplantılarına üye verdiği, uzman üyeler vasıtasıyla görüşlerin aktarıldığı,

Dünyadaki çeşitli uygulamaların araştırılması ve Avrupa Birliği mevzuatına uygunluk açısından incelenmesi çalışmalarının devam ettiği,

Gerekli kontrol ve denetim mekanizmalarının ve bunlarla ilgili ar-ge çalışmalarının artırılması gerektiği, konunun kanser rahatsızlıklarındaki etkilerinin boyutuna ilişkin çalışmaların devam ettiği, bölgesel olarak önemli veriler sunan kanser risk haritalarından çıkan sonuçların GDO larla ilintisinin kurulması yönüyle şimdiye kadar bir neticeye ulaşılamadığı ve konuyla ilgili kanser vakıalarına rastlanmadığı, kanser vakalarının özellik arz eden hususlar olduğu ve bu vakılarda birçok farklı etkenin rol aldığı,

Dünyadaki uygulamaların da halihazırda önemli bir riskin olmadığı yönünde geliştiği, bilimsel açıdan böyle bir kanaatin varolduğu,

Bu ürünlerin ülkeye girişlerindeki denetimin sağlıklı olarak yapılabilmesinin kurulacak olan modern laboratuvarla gerçekleştirilebileceği, bu konudaki hızlı gelişmelerin altyapı çalışmalarının kısa sürede başlamasını zorunlu kıldığı

Belirtilmiştir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı: Dış Ticaret Müsteşarlığının dış ticaret politikasını yönlendiren ve gerektiğinde gerekli kurumlara yetki veren, organizatör niteliğinde kuruluş olduğu, gıda ve tarımsal ürünlerin ithalatında yetkinin Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bırakıldığı, dolayısıyla, tarım ürünlerinin ve gıda ürünlerinin ithalatında Tarım ve Köyişleri Bakanlığından izin alındığı,

Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığının işbirliğiyle yürüttüğü tarım politikalarıyla tarım ithalatının çok iyi yönlendirildiği, bir sene evvel yaklaşık 2 milyon tona çıkan mısır ithalatının izlenilen isabetli politikalarla 900 binde tutulduğu, bunun da özellikle arz açığı olan aylardaki talebin karşılanmasına yönelik olduğu

Belirtilmiştir.

Çevre ve Orman Bakanlığı: Ülkemizin biyolojik çeşitlilik açısından çok zengin olduğu, Bakanlık olarak, korunan alanların yüzde 1 olan oranlarının ileri yıllarda yüzde 10'lara kadar çıkarılmasının hedeflendiği,

Biyogüvenlik kanun taslağında bu hususunda dikkate alarak korunan alanların etrafındaki belli bir mesafeye kadar GDO'ların kullanılmasının yasaklanmasını içeren bir öneri taslağının Tarım ve Köyişleri Bakanlığıyla birlikte bulunduğu, bununda biyolojik çeşitliliğin yok olma risklerine karşı bir önlem olarak değerlendirildiği, zikredilen tüm risklerin yanında, bu teknolojiye temkinli olumlu olarak yaklaşıldığı, sınırları ve esasları çok iyi belirlenmiş,sağlam temellere oturtulmuş mevzuatla oluşturulacak düzenlemeler çerçevesinde, söz konusu teknolojiyle önemli katkılar sağlanabileceği

Belirtilmiştir.

III- KOMİSYONUN TESPİTLERİ VE DEĞERLENDİRMESİ

Kısaca biyoteknoloji olarak da isimlendirilen modern gen teknolojilerinin yardımıyla elde edilen GDO lu ürünlerle ot öldürücülere, hastalıklara ve zararlılara karşı önlem alınabileceği, kalite, verimlik ve çevre açısından önemli açılımlar

sağlanabileceği, uzun raf ömrü, dölllenme sistemlerinin kontrolü ve yenilebilir aşı üretimi gibi tıp vb. alanlarda ciddi ilerlemeler kaydedildiği,

Günümüzde çok büyük alanlarda ekimi yapılı hale gelen ve 2005 te 5 milyar doları bulmasının beklenen pazar payıyla iktisaden de çok önemli büyüklüğe ulaşan bu sektörel gelişimin dışında kalmanın pek te mümkün görülmediği,

İnsan sağlığı ve çevre açısından oldukça tartışılır hale gelen bu ürünlere ilişkin bilimsel kaygılarla bilimsel olmayanların ayrılması sorununun ve kamuoyunda, bu yönde oluşmuş sonuçlara ilişkin şüphelerin giderilmesi zafiyetlerinin devam ettiği, “Bilimsel Belirsizlik” ifadesiyle özetlenen risk faktörünün herkesin anlayacağı düzeyde ve bilimsel çevrelerin tatmin olacağı nitelikteki sonuçlarla açıklanması gerektiği,

3-4 yıl gibi insan ömrü için dahi oldukça kısa sayılacak dönemsel laboratuvar çalışmalarını kapsadığı belirtilen ve yüzyılın en yeni gelişmesi olarak henüz bir insan ömrü kadarlık zaman dilimimde dahi test edilme imkanı bulunamamış bu ürünlerin, birkaç insan ömrüyle sınırlı kalmayan çevre ve yaşam boyutuyla ortaya çıkarabileceği risklerin, geriye dönülemezlik endişesi de dikkate alındığında önemli bir kaygı unsuru olarak varlığını devam ettirdiği,

Türkiye'nin her yerinde görülmeye ve artmaya devam eden kanser vakıaları ve değişik ülkelerde –özellikle GDO lu ürünlerin oldukça fazla tüketildiği ABD de- ortaya çıkan besin zehirlenmeleri v.b. gelişmelerle devam eden bu sürecin, GDO lu ürünlerin üretimi ve tüketimiyle ilgisi yönüyle belirsizliğini devam ettirdiği,

Alternatif yöntem olarak değerlendirilen organik tarımın, insan sağlığı ve ihracattaki artı değerinin küçümsenemeyecek önemiyle birlikte, yöntem olarak öngördüğü uzun prosedüre bağlı yüksek maliyetleri nedeniyle, kısa sürede geniş kitlelerce kabulünün mümkün görülmediği,

GDO' ların insanlığın beslenme problemlerine çözümden ziyade birkaç çokuluslu şirketin dünya tarımı üzerinde tekel oluşturma ve ülkeleri bağımlı kılarak coğrafyanın bahşettiği doğal zenginlikleri kontrol altına alma girişiminden ibaret olduğu yönündeki iddialarında da yabana atılmaması gerektiği,

Küresel anlamda modern teknolojinin kullanılmasıyla gerçekleşen biyoteknoloji alanındaki gelişmelerin yakın gelecekte çok daha farklı ve önemli açılımlara gebe olduğu; Türkiye açısından konunun ülkemizin özel durumu, bitkisel gen kaynakları ve coğrafi konumu dikkate alınmak suretiyle gerçekleşecek yasal düzenlemelerin, AB mevzuatına paralel olarak ve geniş toplumsal mutabakat sağlanarak gerçekleşmesi gerektiği,

Mevzuat alışmaları ve bu doğrultudaki altyapı hazırlıkları tamamlanıncaya kadar, AB ülkelerince benimsenmiş, genel kabul görmüş uygulamalar doğrultusunda, bu ürünlerin ülkeye girişinin ve tktiminin çok sıkı kayıtlara bağlanması gerektiği,

Ekim alanları sınırlandırılmak ve korunmak suretiyle zarar riski en az düzeydeki ürünler için üretim denemeleri yapılabileceği,

Biyoteknolojinin ihmal edilemeyeceği zorunlu gerçeği çerçevesinde bu ürünleri tkten olmaktan ziyade, söz konusu ürünleri meydana getiren teknolojiye sahip bir ülke konumunda, bu teknolojiyi kullanan olmamız gerektiği,

Zararı henüz kanıtlanmamış olan ve eşik değer denilen sevilerde bulunmaları nedeniyle insan sağlığına zararlı olmadığı farzedilen ürünlerin etiketlenmesi uygulamalarında, Avrupa lkeleri vatandaşlarının yoğun taleplerine rağmen ciddi sıkıntılar yařandđı belirlenmiş olup, sınırlı ithalat kapsamında girişine müsaade edilmesi ihtimali bulunan benzer ürünlerde, etiket uygulamasında ısrar edilmesinin ve uygulamaya yönelik tedbirlerin bu yönde geliştirilmesinin toplum sağlığı ve tktici hakları açısından önemli olduğu,

17 Haziran 2003 tarihli ve 4898 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunarak 11 Ağustos 2003 tarih ve 25196 sayılı resmi gazetede yayımlanan Cartagena Biyogüvenlik Protokolünün, uluslararası bir anlaşma olarak Anayasamızın 90 ıncı maddesi gereği iç hukuk hükmü haline gelmiş olmasına rağmen, diğer uluslararası antlaşmalarda da yaşanan doğrudan uygulanabilirlik sorununa benzer sıkıntılarla karşılaştığı,

Cartagena Biyogüvenlik Protokolü'nn uygulamaya konulması için ereve yapının geliştirilmesini amaçlayan ve Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) tarafından Bakanlık koordinatörlüğünde yrtlmekte olan, aynı zamanda Birleşmiş Milletler evre Programı (UNEP)-GEF tarafından da desteklenen "Ulusal Biyogüvenlik erevelerinin Geliştirilmesi Projesi" faaliyetleri kapsamında; oluşturulan bir komisyonca hazırlıklarına devam edilen "Ulusal Biyogüvenlik Kanun Taslağı"nın bilimsel belirsizlik kapsamındaki geri dönülemez zarar riski göz önünde bulundurulduğunda kusursuz çıkma zorunluluğunun bulunduğu, bu çalışmanın sipariş usul öneri ve dayatmalara meydan verilmeden, geniş toplumsal katılımlar sağlanmak suretiyle zm yönünde gerçekleştirilecek yasal düzenlemelerin, yine geniş kitlelerin oluşturacağı fikir birlikteliğiyle gerçekleşmesi gerektiği

Yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Karar:

Komisyonumuz gündeminde görüŖülen Genetiği DeđiŖtirilmiŖ Organizmalara iliŖkin tespit ve değerlendirmeler sonucunda:

1996 yılından itibaren dünya gündemini meŖgul eden Genetiği DeđiŖtirilmiŖ Ürünlerin faydaları ve zararları hususunda Ülkemizde olduğu gibi Dünya genelinde de önemli tartiŖmalar yaŖanmıŖtır.

Genetiği DeđiŖtirilmiŖ Ürünlerin tüketimi ve bunlara iliŖkin üretim olanaklarının geliŖtirilmesi hususlarında ülkelerin genelinde farklılıklar olduğu gözlenmiŖ ve mevzuat yönüyle de uygulama birliğine rastlanamadığı anlaŖılmıŖtır.

Ülkemizde de bu konuda yasal düzenleme eksikliği olduğu ve buna bağlı olarak önemli bir hukuki boŖluk doğduğu gözlenmiŖtir.

Bu çerçevede, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek yürürlüğe konulan “Cartagena Biyogüvenlik Protokolü” ne uygulamada etkinlik kazandırarak söz konusu hukuki boŖluđu gidermek amacıyla, Tarım ve KöyiŖleri Bakanlığı koordinatörlüğünde yürütölmekte olan “Ulusal Biyogüvenlik Kanun Taslağı” çalıŖmalarının, biran önce sonuçlandırılması gerekmektedir.

Söz konusu yasa taslağı çalıŖmalarının Avrupa müktesebatına uyum sürecine paralel düzenlemelerle olgunlaŖtırılarak Türkiye Büyük Millet Meclisine intikal ettirilmesi temennisi dıŖında, baŖvurunun yasal düzenleme konusu olan kısmı hakkında 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İçtüzüğü'nün 116 ncı maddesi uyarınca, Komisyonumuzca başka bir iŖlem yapılamayacağına karar verildi.

Genetiği DeđiŖtirilmiŖ Organizmalar kapsamındaki ürünlerin ithaline iliŖkin olarak;

Genellikle yasal boŖluktan kaynaklandığı iddia olunan denetim eksikliklerinin, insan sağlığını koruyan genel mevzuat çerçevesinde ele alınmak suretiyle giderilmesi zorunlu hale gelmiŖtir.

Dünyadaki örnek uygulamalar içerisinde insan ve çevre sağlığına verdiği önem ve bu yönde geliŖtirdiđi katı kurallarla saygın bir yere sahip olan Avrupa ülkelerindeki kriterlerin, ülkemiz koŖullarında ele alınarak, bu kriterlerin ithalattaki kontrollerde iŖler hale getirilmesi gerekmektedir.

Konuya ilişkin yasalaşma sürecinin tamamlanmasına kadar, altyapıları oluşturulmaya başlanan modern laboratuvarların yeterli nitelikte ve sayıda faal hale getirilmek suretiyle, denetimlerdeki zafiyetlerin vakit kaybedilmeksizin giderilmesi gerektiğine karar verilmiştir.

Yahya AKMAN
şanlıurfa Milletvekili
Başkan

Alaettin GÜVEN
Kütahya Milletvekili
Başkanvekili

Kenan ALTUN
Ardahan Milletvekili
Sözcü

Fehmi ÖZTUNÇ
Hakkari Milletvekili
Katip Üye

Abdülmecit ALP
Bursa Milletvekili
Üye

Ali Rıza GÜLÇİÇEK
İstanbul Milletvekili
Üye

Cahit CAN
Sinop Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
Züheyir AMBER
Hatay Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
İbrahim ÖZDOĞAN
Erzurum Milletvekili
Üye

Nezir BÜYÜKCENGİZ
Konya Milletvekili
Üye

şevket ARZ
Trabzon Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
Talat KARAPINAR
Ankara Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
Zeynep Damla GÜREL
İstanbul Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
Erdoğan ÖZEGEN
Niğde Milletvekili
Üye